

TAFANERIES VALENCIANES 129

En la seua «Ciència nova» (1744), Giambattista Vico va escriure que el principi de la humanitat esdevingué «amb l'acte sagrat d'enterrar els morts»; per això el qualificatiu d'«humà» deriva de «terra», d'«humus» –que deien els llatins–, perquè sepulterm els morts (llib. II, cap. 12). Però també ha hagut exemples en les quals desenterrarem els cadàvers per diverses raons. Es conta que el rei Pere I de Castella, el Cruel, després de la mort de la seua amant, Maria de Padilla, la va traure de la tomba, la besa i la manà coronar reina de Castella. Amor? Legitimació dels hereus? La literatura també ha tractat d'aquests fets. Hi ha prou a pensar en els personatges de Berenice o Ligeia dels relats d'Edgar Allan Poe. Així mateix, en aquesta secció parlarem fa temps de l'impressionant cas de Vicenta Martínez Genovés, una dona del carrer Ruaya de València, que desenterrà la seua filla del Cementeri General en gener de 1913, quan portava un mes soterrada (Levante 15/05/2016). Doncs, molts pocs mesos abans i a causa, suposadament, d'un enamorament obsessiu, esdevingué una història semblant a Algemesí.

Joaquina i Carmelo

Cap al 1890 van contraure matrimoni Joaquina Ferris Felici i Carmelo Vendrell Moreno, una parella d'Algemesí que estarien al voltant dels vint anys. Amb el temps, van nàixer un fill i una filla, que heretaren el nom dels progenitors, i algun filllet més. Tenien l'adreça familiar al carrer Albalat, núm. 19, a pocs metres de la plaça Major del poble. En aquella època, Algemesí tenia uns 8.000 habitants, segons els censos oficials, i l'ofici de Carmelo, que era el d'ordinari del poble i sembla que també s'encarregava d'enviaments postals, li atorgava una certa popularitat en el veïnatge.

El 4 d'agost del 1910 morí Joaquina Ferris, quan tenia uns quaranta anys. Fou soterrada al cementeri del poble. Uns mesos després, la família es traslladà al carrer de Domènec Gamieta, núm. 1, més a la vora de la localitat i prop de corba del riu Magre, que l'abraça pel sud. Una abraçada que produeix inundacions, com en la fatídica jornada del 29 d'octubre de 2024. Quan l'ordinari i la seua família es traslladaren al nou habitatge, els vestits i altres pertinències de la mare es guardaren en una caixa de fusta a la navada del fons de la casa.

Al gener de 1911, Carmelo patí un episodi de depressió o deliri amorós per la pèrdua de la seua muller; aleshores anà una nit al cementeri del poble, l'anomenat ara cementeri vell, junt al l'hermita de Sant Onofre (aquell anacoreta, molt venerat a terres valencianes que, pel fet de ser representat eventualment com a do-

Succés

Potser per un enamorament obsessiu, un ordinari d'Algemesí desenterrà el cos de la seua dona i el guardà a casa seua

L'ordinari d'Algemesí que desenterrà la seua dona

FRANCESC J. HERNÁNDEZ
València

1, 2, 3, 4. Postals antigues d'Algemesí. 5. Cementeri vell d'Algemesí.

na, mereixeria una tafaneria). Aquest cementeri està situat uns cinc quilòmetres al nord de la casa de Carmelo. Hem de suposar que l'ordinari superà el mur, desenterrà clandestinament el cadàver de la seua estimada, tornà a casa i, discretament, el guardà a la caixa de fusta de les seues robes, a la que afegí un forrellat. Sembla que, com que havien sigut uns dies molt plujosos, l'endemà l'enterrador advertí empremtes o moviment de terres i li ho

va dir a l'alcalde, però aquest no en va fer massa cas.

A mitjan maig de 1911, la filla de la família, Joaquina Vendrell Ferris (que la premsa cita a voltes com a Josefina i potser tinguera el nom compost) li demanà la clau al pare, que sembla que donà l'excusa que l'havia perduda. Potser la jove volia recuperar algun vestit de la mare. Per la vesprada, Joaquina envià un germalet a pel manyà del poble, Salvador Gomis, que retirà el forrellat. Ací, els

relats periodístics divergeixen: uns diuen que obriren el bagul i restaren espantats; d'altres, que el manyà, suposant alguna trobada desagradable, demanà la presència de dos testimonis, o que la filla volgué ocultar el cadàver; per últim, potser la versió més creïble, és que, en retirar el forrellat i sense obrir la caixa, la filla acompanyà el manyà a la porta del carrer, i el fill menut tafanejà la caixa i anà ràpid a contar el que havia vist, per la qual cosa Joaquina exclamà: «Bobo! No m'asustes! T'haurà paregut a tu...» Però el xiquet tenia raó.

Repercussions

Descobert el cadàver, el manyà, en advertir la transcendència del fet, immediatament li ho comunicà a l'alcalde, el qual ho traslladà a l'autoritat judicial d'Alzira. El jutge, Rafael Presencia, va detindre Carmelo i també l'enterrador del poble, León Serrano. Comprovà que la tomba de Joaquina estava buida i identificà el cadàver pels familiars, que contaren que la dona tenia una dent postissa i, quan fou soterrada, l'home li retallà uns cabells per guardar-los, dos indicis que presentava el cadàver. Empresonaren Carmelo a València. Uns dies després, fou alliberat l'enterrador, també popular i estimat al poble, i un temps després, Carmelo, exonerat del seu delicte perquè la justícia va entendre que havia obrat alienat per la passió amorosa. La premsa parlà de la satisfacció del veïnatge.

Mentrestant la premsa es dividí. Quan es descobriren els fets, els diaris de dretes atien l'escàndol: parlaren de la trobada d'una dona assassinada, de ganivetades i suggerien subtilment que el cadàver havia sigut profanat per l'home. «El Pueblo», de tendències republicanes, criticà la premsa conservadora i va fer-ne un relat més contingut. Sembla que, un segle després, les coses periodístiques no han canviat molt.

Després d'aquell episodi i d'un enfrontament, Carmelo abandonà el poble i obrí una verduleria a València, al carrer Paloma (ara, Julio Antonio i popularment conegut com el de la Palmera), núm. 14, que estigué oberta, almenys, fins a 1925.

No sabem quan morí Carmelo, ni tampoc si finalment les seues restes descansaren amb les de la seua estimada muller. De fet, en els registres del cementeri d'Algemesí no es troba la referència a Joaquina, tal vegada per un lapsus burocràtic, amb l'embolic del desenterrament, o perquè el jutge Presencia d'Alzira ordenà la inhumació al cap del partit judicial o el seu soterrament secret (el que també era una resolució possible, vegeu la tafaneria de 13/11/2016). No ho sabem. Tampoc no es troba referència al soterrament de l'home, Carmelo, ni en Algemesí ni en València. Esperem, però, que els dos descansin junts. ■

Notícies en El Pueblo

